

відображення реальності.

При побудові моделі морально-психологічної безпеки основний акцент робився на концептуальний підхід, який полягає, з одного боку, у вивченні психологічної безпеки з позиції активності спеціаліста екстремального профілю як суб'єкта забезпечення власної безпеки, а з іншого – в опорі на суб'єктивне розуміння та сприйняття безпеки особистістю [1, с. 399].

Таким чином, як інтегральний показник професійної діяльності фахівця екстремального профілю, морально-психологічна безпека являє собою багатовимірну, багаторівневу та динамічну систему. Це положення передбачає виділення різних рівнів прояву психологічної безпеки, які, залежно від відступення їх узагальненості та актуалізованості, становлять різні аспекти її виміру.

Важливою методичною особливістю даної моделі є те, що психологічна безпека вимірюється за допомогою сукупності непрямих показників, що, безумовно, звільняє від основних недоліків, характерних вимірювань, заснованих на використанні прямих оцінок задоволеності особистістю своєї безпеки.

Список посилань:

1. Абрамов В. І. Духовний потенціал Збройних Сил України: методологія системного вивчення і регулювання : дис. ...доктора філос. наук : 09.00.03. Київ, 2005. 390 с.
2. Барко В. І., Барко В. В., Остапович В. П. Психологічні засади гендерної рівності в діяльності органів системи МВС України. Розуміння маскулінності та гендерної рівності в секторі безпеки України та представлення результатів дослідження : Мат-ли міжн. наук.-практ. конф. Київ, 2021. С. 34–38.
3. Вірна Ж.П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога. Луцьк : РВВ «Вежа»; ВДУ ім. Лесі Українки, 2003. 320 с.
4. Приходько І. І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності : монографія. Харків : Акад. ВВ МВС України, 2013. 745 с.
5. Садковий В. П. Особливості прояву посттравматичних стресових розладів у працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09. Університет цивільного захисту України. Харків, 2005. 224 с.

Бутенко Михайло Володимирович

аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків)

ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПРОФЕСІЙНУ УСПІШНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

Сьогоднішня реальність поставила суспільство в досить суворі рамки, адже особа постійно зіштовхується з різноманітними стресовими, надзвичайними та екстремальними ситуаціями, що призводить до різних негативних наслідків

Всеукраїнська VIII науково-практична конференція, Національна академія Національної гвардії України
30 листопада 2022 року, м. Харків

(стресові розлади, психосоматичні захворювання, емоційне вигорання). Цивільна особа в таких випадках може дозволити собі залишитися осторонь, поліцейський же має виконувати свої обов'язки, незважаючи на зовнішні обставини. Крім того, суспільство вимагає від поліцейського не просто виконувати свої функціональні обов'язки в екстремальних умовах, а виконувати їх успішно, якісно та ефективно.

Коли поліцейський перебуває в екстремальних ситуаціях важливу роль відіграє регулятивна функція психіки. Одним із компонентів цієї функції психіки є емоції. Емоції дають першочергове уявлення про подію, викликають у поліцейського перші реакції на подію, від яких буде залежати його подальша поведінка.

Емоційні реакції поліцейського індивідуальні, але складаються певні ситуації, які викликають емоційне напруження, що ускладнює для поліцейського виконання покладених на нього обов'язків.

Ще в 1908 р. Р. М. Йеркс і Дж. Д. Додсон встановили залежність між рівнем емоційного напруження та успішністю діяльності [1]. Одним із чинників, який визначає таку залежність є рівень складності задачі. Чим складніше задача, тим нижчий рівень емоційного напруження потрібний для максимально успішної діяльності. Невміння вчасно зрозуміти та скоригувати власні емоції може викликати негативні наслідки: підвищенням рівня агресії, панікою, ступором, страхом, афективним або шоківим станом поліцейського. У таких психологічних станах поліцейському істотно складніше виконувати покладені на нього обов'язки успішно та ефективно. Емоційний інтелект є захисним фактором індивідів для підвищення їх психологічної стійкості.

Робота поліцейського класифікується як робота «людина – людина». Даний факт важливий ще тому, що в екстремальних ситуаціях доводиться працювати та взаємодіяти із цивільними громадянами, які не підготовлені до них. У результаті, в цих осіб також виникають різноманітні емоційні переживання, що призводить до негативних наслідків. Практика свідчить, що громадяни, особливо коли знаходяться у стресових ситуаціях, від поліцейського сподіваються отримати адекватну реакцію, допомогу та підтримку. В ситуації, коли поліцейський не може впоратися з власним емоційним станом, знайти адекватний вихід емоціям та стримати власні поривання, то відповідно й громадяни, які знаходяться поряд, не мають прикладу для наслідування та будуть поводити себе відповідно. Такі випадки призводять до накалювання ситуації, неадекватних дій, травмування та інших тяжких наслідків. Розглядаючи вплив емоцій на роботу поліцейського в екстремальних ситуаціях, потрібно зазначити, що тривала дія несприятливих емоційних переживань в подальшому може призвести до негативних наслідків як для психологічного, так і для фізичного здоров'я поліцейського.

Звичайно, не лише емоції впливають на успішне, якісне та ефективне виконання працівником поліції своїх функціональних обов'язків в екстремальних ситуаціях, але все ж таки вони є досить значущими елементами професійної успішності. Саме тому, на нашу думку, вони заслуговують

особливої уваги під час підготовки поліцейських для роботи в екстремальних ситуаціях. Тому в сучасних умовах особливої актуальності набуває необхідність вивчення та розвитку емоційного інтелекту у поліцейських.

Загалом виникнення поняття емоційного інтелекту пов'язане з дослідженням проблеми взаємодії емоцій та перцептивно-когнітивних функцій людини [2]. Слід відзначити, що емоційний інтелект ділять на двохкомпонентну модель, яка пов'язана із когнітивними здібностями та і з особистими характеристиками, тому його можна поділити на внутрішньоособистісний емоційний інтелект та міжособистісний емоційний інтелект [3].

Р. Бар-Он визначає емоційний інтелект як сукупність некогнітивних здібностей, знань і компетентностей, за допомогою яких людина має можливість успішно справлятися з різними життєвими ситуаціями, несприятливими зовнішніми умовами. Важливими компонентами емоційного інтелекту є здатність до адаптації до умов зовнішнього середовища, що забезпечує вирішення проблем, зв'язок із реальністю, гнучкість; та управління стресовими ситуаціями, яке передбачає стійкість до стресу, контроль за імпульсивністю своєї поведінки [4].

Рисунок 1 – Процеси регулювання емоцій за допомогою емоційного інтелекту

Емоційний інтелект передбачає декілька процесів регуляції екстремальної ситуації, яка виникає під час здійснення професійної діяльності (рис.1):

- безпосередня зміна ситуації: вжиття практичних дій для прямого впливу на ситуацію, що викликала негативні емоції,
- відволікання: відволікання уваги від особливостей ситуації, що викликають негативні емоції;

- роздуми: спрямування уваги на негативні думки та почуття та їх причини;
- переоцінка: зміна власної інтерпретації ситуації, що викликає емоції;
- соціальний обмін: передача емоційного епізоду іншим учасникам ситуації.

Таким чином, високий рівень емоційного інтелекту у поліцейського дозволяє йому розуміти власні емоції, вміти керувати ними, визначати причини їх виникнення, знижувати емоційну напругу, швидше адаптуватися до навколишнього середовища, що буде досить корисно при виконанні професійних функціональних обов'язків в екстремальних ситуаціях. Також слід відмітити, що емоційний інтелект дозволяє ефективно виконувати соціальну функцію, розуміти емоції оточуючих та керувати ними, що дозволить зменшити негативні наслідки для громадян, які опинилися у несприятливих умовах. Поліцейським з високим рівнем емоційного інтелекту значно легше контролювати себе, приймати раціональні рішення в екстремальних ситуаціях, впливати своєю поведінкою на емоційний стан оточуючих, об'єктивно доносити інформацію про екстремальну ситуацію, та забезпечувати соціальну взаємодію.

Сучасні складні умови життя, такі як військові дії, стихійні лиха, епідемії, терор, економічні проблеми сприяють виникненню екстремальних ситуацій, які вимагають від поліцейських швидких, ефективних та успішних дій. З огляду на це, важливість поняття психологічної стійкості та емоційного інтелекту значно зростає під час підготовки працівників поліції. Для цього необхідно впроваджувати програми підготовки, які забезпечують підвищення рівня емоційного інтелекту, психологічної стійкості поліцейських для більш успішного виконання ними професійних обов'язків.

Список посилань:

1. Мясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. 5-те вид., стер. Київ : Вища шк., 2006. 487 с.
2. Дерев'янка С. П. Взаємодія емоцій та перцептивно-когнітивних функцій в процесі соціально-психологічної адаптації особистості. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. Київ, 2006. С. 148–156.
3. Stein S. J., Book H. E. The EQ edge: Emotional intelligence and your success. Toronto, Stoddart Publishing Co, 2020. 368 p.
4. Bar-On R. Emotional Intelligence Inventory (EQ - i): technical Manual. Toronto, Canada: Multi – Health Systems, 1997.